

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-581901-III/08/JP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,

07/03/2008

Pan
Janusz ŚNIADEK
Przewodniczący Komisji Krajowej
Niezależnego Samorządnego
Związku Zawodowego „Solidarność”
ul. Wały Piastowskie 24
80-855 Gdańsk

Janusz Paweł Inrodziński

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 lutego 2008 r. znak: DP/107/2008 pragnę uprzejmie Pana Przewodniczącego poinformować, że przedstawiony w nim problem jest znany Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

Mając na uwadze uchwalane przez Sejm ustawy dotyczące reformy administracji publicznej, w których przyjmowano zasadę wygasania stosunków pracy, Rzecznik skierował po raz pierwszy wystąpienie w tej sprawie w czerwcu 2003 r. do ówczesnego Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Rzecznik zasygnalizował, że zastosowanie instytucji wygaśnięcia stosunku pracy w sytuacjach charakterystycznych dla wypowiedzania pracownikom umów o pracę, bądź to w drodze wypowiedzenia zmieniającego, bądź to w drodze wypowiedzenia definitywnego, powoduje niekorzystne konsekwencje w zakresie różnych uprawnień pracowniczych wiążących się z rozwiązaniem, a nie ustaniem stosunku pracy oraz zaliczanych do katalogu zabezpieczenia społecznego, np. prawa do odprawy przewidzianej w ustawie z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844 ze zm.), prawa do świadczenia przedemerytalnego przewidzianego w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. Nr 120, poz. 1252). Wskazane przepisy uzależniają bowiem prawo do wyżej wymienionych świadczeń od rozwiązania stosunku pracy, charakteryzującego się oświadczeniem woli pracodawcy, a nie jego ustania z mocy prawa (wygaśnięciem).

Wygaśnięcie stosunku pracy z mocy prawa (*ex lege*) powoduje również wyłączenie przepisów prawa pracy o szczególnej ochronie niektórych stosunków

pracy, mających zastosowanie przy wypowiedaniu umów o pracę. Dotyczy to w szczególności kobiet w ciąży i w okresie urlopu macierzyńskiego oraz pracowników, którym brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia im uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku.

Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej przychylił się do poglądu Rzecznika w kwestii nadużywania instytucji wygaśnięcia stosunku pracy w przyjmowanych regulacjach prawnych i zobowiązał się do zwracania baczniejszej uwagi - w ramach uzgodnień międzyresortowych projektów aktów prawnych - na propozycje stosowania tej instytucji, zwłaszcza w przypadkach, gdy jej przyjęcie nie jest niezbędne do osiągnięcia oczekiwanego celu nowej regulacji.

Niezmiennosc praktyki w tym zakresie skłoniła Rzecznika do ponownego wystąpienia do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w czerwcu 2007 r. W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej podtrzymał swe wcześniejsze stanowisko i poinformował Rzecznika, że uwagi dotyczące niecelowości stosowania instytucji wygaśnięcia stosunku pracy w przypadkach, w których możliwe jest zakończenie w określonym terminie stosunku pracy w drodze jego wypowiedzenia - nie są podzielane w trakcie uzgodnień międzyresortowych i nie znajdują odzwierciedlenia w tworzonego ustawodawstwie.

Odpowiedź ta była podstawą do przedstawienia przedmiotowego problemu Prezesowi Rady Ministrów w lipcu 2007 r.

Bieżące monitorowanie przez Rzecznika regulacji prawnych związanych z różnego rodzaju przekształceniami organizacyjnymi podmiotów prawnych bądź ich likwidacją skutkuje podejmowaniem czynności interwencyjnych już nawet na etapie przygotowywanych zmian przepisów prawa. Odbywa się to przede wszystkim na podstawie informacji prasowych, ponieważ Rzecznik nie bierze udziału w procesie legislacyjnym. Przykładem tego może być wystąpienie skierowane w dniu 23 stycznia 2008 r. do Ministra Zdrowia w związku z artykułem zamieszczonym w „Gazecie Prawnej” z dnia 16 stycznia 2008 r., z którego wynikało, że „w rządowym projekcie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej zakładającym przekształcenie szpitali w spółki prawa handlowego zabrakło przepisów zapewniających programy osłonowe dla zwalnianych pracowników” w związku z przewidzianym wygasaniem stosunków pracy.

Wypada także zauważyć, że problematyka wygasania stosunków pracy w związku z reformą administracji rządowej była przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego. Obszerne stanowisko w tej kwestii Trybunał wyraził w wyroku z dnia 13 marca 2000 r. sygn. K. 1/99 (OTK ZU Nr 2 (32) 2000, poz. 59). Wyrok dotyczy

art. 58 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 ze zm.), w którym zostały uregulowane skutki zmian w organizacji administracji publicznej w sferze istniejących stosunków pracy. Trybunał - podkreślając szczególność przyjętych rozwiązań prowadzących do wygasania stosunków pracy - stwierdził, iż „taka zasada wzbudzała zawsze kontrowersje... Biorąc pod uwagę nadzwyczajność i wyjątkowość takiej zasady, ustawodawca nie powinien jej stosować, gdy nie usprawiedliwia tego potrzeba zabezpieczenia innych niż ochrona pracy, konkurencyjnych wartości konstytucyjnych.”

Powołane przez Pana Przewodniczącego przepisy ustaw, wprowadzających instytucję wygaśnięcia stosunku pracy, nie wyczerpują niestety pełnego katalogu regulacji prawnych w tym zakresie.

Chciałbym zapewnić Pana Przewodniczącego, że zasygnalizowany problem jest przedmiotem prowadzonej na bieżąco analizy rozwiązań prawnych w zakresie uprawnień pracowniczych przyjmowanych w aktach normatywnych, w związku z likwidacją bądź reorganizacją różnego rodzaju jednostek organizacyjnych. W przypadku stwierdzenia zastosowania instytucji wygaśnięcia stosunku pracy nie znajdującego usprawiedliwienia w innych wartościach konstytucyjnych, rozważę możliwość wniesienia w tej sprawie wniosku do Trybunału Konstytucyjnego. Pragnę także zauważyć, że z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w sprawach zgodności ustaw z Konstytucją mogą występować również ogólnokrajowe organy związków zawodowych, jeżeli akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania (art. 191 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 w związku z art. 188 pkt 1 Konstytucji RP).

Łęka Grygalska
Jan Łodkowski